

HRA V ČERNÉM DOMĚ

Záhy po úspěšném prvním vydání přepracoval americký spisovatel Joseph Hayes svůj román **Dům rukojmí** na divadelní hru. Ta pak pod názvem **Hodiny úzkosti** byla stejně úspěšná a dlouho se udržovala na mnoha scénách. Po dvaceti letech přišla i na jeviště česká v překladu Věry Sedé a s titulkem původního románu. Domníváme se však, že přejmenování hry značně zužuje pozornost k menšímu tematickému okruhu, než jaký Hayesova hra obsahuje. A z ostravského uvedení na scéně **Diyadla Pera Bezruč** máme neodbytný dojem, že na tuto redukci přistoupili i inscenátoři. Neboť toto drama není zcela tak jednoduché, jak na první pohled vyhlíží, a skrývá v sobě více, než jen co vyjadřuje svým příběhem. Vy-

plývá to už z jeho kompozice. V konfliktu se střetávají tři skupiny lidí, z nichž každá má svou samostatnou vnitřní strukturu a v ní existující silné napětí. Tři zločinci, hledaní policií, se uchýlí do domu, v němž terorizují rodinu úředníka Hilliarda. Zločinci se nejen různí typově, ale ani ve svých plánech se nedokáží sjednotit. Stejně tak policisté i Hilliardova rodina, u jejichž členů je diferencována především míra rezistence proti násilí. Každá z těchto tří skupin má svého protagonního představitele, jenž je průsečíkem rozporů a nese ještě napětí svého vnitřního boje sama se sebou. Jestliže protipóly této dramatické situace jsou vytvářeny morálními hodnotami — zbabělostí či statečností, podlostí nebo ctí, odpovědností nebo lhostejností — pak z kompozičního principu vyplývá i myšlenka hry ja-

ko odhodlání brát na sebe všechna rizika v zápase s brutálním zlem nebo násilím. Odhalení vnitřní tkáně takto napsané hry je proto velmi důležité a je jediným předpokladem nejen jejího úspěchu, ale i jejího smyslu. Je také jediným prostředkem, jímž lze tuto hru převést z její americké proveniencie k obecnější platnosti.

Představení nastudované režisérem Josefem Janíkem jako by žánr hry nedocenilo, a pojalo ji pouze jako běžný kriminální příběh. Jako by se považovalo za nutné jít pod povrch jevů. Ale ani ty vnější prostředky, jimiž hru realizuje, neujednocuje v přísnějším logickém řádu. Jako důkaz může posloužit výstup paní učitelky Swiftové (J. Tesařová), který jako by do této hry spadl z jiného světa. Změna nálady by snad neměla znamenat změnu žánru či dokonce styl představení! Kdyby divák této scéně uvěřil a přijal ji v té podobě, v níž je mu předkládána, pak by musela zpochybnout všechno, co přijde po ní. Důkazem jednostranné koncepce je i scéna Milana Plítky, která svou totální černí už předem signalizuje zjednodušený smysl hry. Důkazem jsou konečně i samy herecké výkony, zejména v rolích hlavních reprezentantů oněch tří společenských skupin. Jestliže B. Čvančara jako policista Bard nechává občas nahlédnout do vnitřních problémů své figury, pak J. Zach (Dan Hilliard) a M. Čížek (Glenn Griffin) hrají pouze v intencích režijní koncepce tak, jak jsme se jí snažili charakterizovat. Také ostatní role tlumočí jejich představitel jen v rovině textu.

Obecenstvo tohoto představení si prožije své napětí, svůj strach i svou úlevu, ale nezamyslí se ani v té míře, kterou by mu Hayesova hra mohla nabídnout. (E)

▲ Podzim

Foto: MILANA ADÁMKA

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU
Nová svoboda, Ostrava

Odivání, Praha

10. XI. 1976

ze dne

Dům rukojmí v Divadle Petra Bezruče

Psychologické drama

Divadlo Petra Bezruče v Ostravě zahájilo novou sezónu tituly, které naznačují bohatost dramaturgického výběru. Po klasice české a světové (Pan Johanes, Touha pod jilmy) uvedlo jako třetí premiéru hru amerického spisovatele a dramatika Josepha Hayese „Dům rukojmí“. Jde o text nesporně výborný, jehož kvality byly prověřeny na různých světových jevištích.

Napínavá kriminální fabule je východiskem pro přesné psychologické sondy do jednotlivých postav. Tři uprchlí zločinci se na čas ukryjí v domě zcela obyčejné, průměrné americké rodiny Dana Hilliarda. Jsou to Glen Griffin, bezohledný zločinec (ale zločinec jako produkt dané společnosti), který hazarduje s osudem ostatních, jen aby se mohl pomstít policistovi Bardovi, jenž jej před lety dostal do vězení, jeho mladší bratr Hank, zpočátku zcela pod vlivem staršího bratra, a s nimi primitivní a požívačný násilník Robish. Mezi nimi a Hilliardovou rodinou se rozvíjí hluboké drama. Souběžně se situací v domě se odehrává drama zástupce šerifa Barda, který stojí před alternativou — buď dostane Glenu on — nebo Glen jeho.

Toto mnohvrstevné drama

ne našlo v DPB zcela adekvátní interpretaci. Patří svými kořeny do onoho typu amerického dramatu, televizního dramatu a filmu, které vyžaduje dokonalou hereckou práci, někdy až na hranici psychologického naturalismu, kdy teprve každé konkrétní gesto herce, každý sobemenší prvek hereckého jednání se stává charakterotvorným rysem a přerůstá ve význam. U tohoto typu dramatu vzniká napětí spojením mezi textem a konkrétním jednáním. Jsou-li postavy zhaveny svého vnějšího prostředí, posunuje se těžiště herecké práce pouze k interpretaci textu, což znamená ochuzení celého tvaru. Jako příklad, kdy jednání herce v souvislosti tvaru může zcela posunout význam, lze uvést závěr hry. Jestliže Glen Griffin nechává ležet pistoli v domě a vyběhá ven neozbrojený,

je výstřel zástupce šerifa Barda pouze výstřelem vražedným. Bard se tak, přes všechny sympatie a morální odpovědnost, se kterou přistupuje k dopadení této skupiny, dostává na úroveň Glenu Griffina. Všechna proklamovaná slova se stávají najeďnou zbytečnými.

Hercům Z. Žákovi, B. Čvančarovi, M. Logojdové, J. Zachovi, M. Čížkovi, A. Borovcovi a dalším v režii J. Janíka nelze upřít snahu o přesnou charakterizaci postav. Avšak ve většině situací pouze slovní jednání nedokáže vytvořit ono napětí, pro které text hry je pouze předpokladem. Scéna M. Plítky (zcela černý prostor i nábytek) se pokouší být sama jakýmsi výkladem textu, metaforou. Ale místo, aby byla prostorem pro herecké jednání, stává se čímsi samoučelným v rozporu se strukturou a charakterem textu.

I přes určité problémy v realizaci a specifickou tématu pro americkou společnost však tato hra o krutosti, která plodí zase jen krutost, na naše scény patří. Je nejen obrazem společnosti, ve které vznikla, ale její etické východisko má mnohem širší platnost. SÁRKA KOSKOVÁ

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Ostravský večerník

- 8. X. 1976

ze dne

Premiéra v DPB

Dnes večer uvede Divadlo Petra Bezruče svou třetí premiéru sezóny 1976—77. Bude ji hra amerického spisovatele a dramatika Josepha Hayese Dům rukojmí.

Dům rukojmí je rovněž slavný film s Paulem Newmanem v hlavní roli, který získal velkou přízeň diváků i uznání kritiky. Zajímavá a napínavá hra bude mít jistě příznivý ohlas i u ostravského divadelního publika. V režii Josefa Janíka a na scéně Milana Plítky se v hlavních rolích představí Jiří Zach, Miloslav Čížek, Bohuslav Čvančara a další.

Miloslav Čížek, představitel Glenu Griffina, nám před premiérou řekl:

„Práce s takovou uměleckou osobností, jako je režisér Josef Janík, je pro herce vždy podnětem pro vlastní tvůrčí růst. Je to práce zajímavá a složitá. Pokud jde konkrétně o hru Dům rukojmí složitější o to, že tento žánr (americká gangsterka, kritizující vzrůstající vlnu násilí a teroru v USA) se na našich jevištích objevuje zřídka.“

Jak myslíte, že přijme tento žánr vaše obecenstvo?

„Na to je velice těžké odpovědět. Náš mladý divák, pro kterého především hraje, bude určitě svůj divadelní zážitek srovnávat s filmy, kterých je v této oblasti více. Přejde tedy do divadla s vysokými nároky.“

Podarí-li se nám v tak tvrdé konkurenci obstát, splnilo by uvedení této inscenace svůj účel.“ (vd)